

Онлайн журналистиката между регулацията и саморегулацията

Ас. д-р Тодор Панайотов

След 1989 г. в България и повечето постсоциалистически страни настъпи първата дълбока промяна в развитието на журналистиката. Новите пазарни условия, изчезването на идеологическата цензура и установяването на свободата на словото създадоха възможност за нов модерен начин на представяне на новините и нов журналистически език. Част от предходното поколение журналисти не можа да се адаптира към тези новости и отпадна от журналистическата гилдия.

В България свободата на словото обаче на няколко пъти беше сериозно застрашена от страна на управляващите. През 90-те години на миналия век депутати от различни парламенти публично заявяваха, че е необходим нов Закон за печата. Безспорно те искаха чрез нормативен акт да се ограничи печатното слово в България. Това не се случи благодарение на дружния отпор на новите частни печатни медии, на културните среди и неправителствените организации в страната.

Известно е, че в развитите демокрации съществуват различни модели на саморегулация на пресата. В България след дълго колебание също бе избран пътят на саморегулация на печата. В присъствието на държавния глава основна част от печатни медии тържествено обявиха, че приемат създадения с чуждестранна помощ Етичен кодекс на българските медии. Беше създаден Национален съвет за журналистическа етика, който има Комисия за етика в печатните медии. Всичко това премахна на този етап заплахата държавата да регулира пресата в България.

Част от електронните медии също приеха този тип саморегулация, защото подписаха и обявиха, че ще спазват този етичен кодекс. Те обаче подлежат и на регулация съгласно приетия през 1998 г. и след това многократно променян Закон за радиото и телевизията. Чрез този закон за електронните медии в България са въведени изисквания за спазване на лицензионни, рекламни и административни норми.

Освен това България, като пълноправен член на Европейския съюз, трябва да спазва и европейската медийна регулация. В края на 2007 г. Европейската комисия прие „Директива за аудиовизуални услуги“. Чрез нея се набляга върху медийната грамотност на потребителите и се препоръчва да се създадат етични кодекси като инструмент за саморегулиране. Някои изследователи предполагат, че в дигиталната медийна среда, радиото и телевизията все повече ще вървят към дерегулация и биха могли подобно на пресата да преминат единствено към саморегулация.

През 21. век започна втората дълбока промяна в развитието на българската журналистика. Тогава се разви и наложи онлайн журналистиката. Различни изследователи дават различни определения на този тип журналистика. Повечето от тях обаче се обединиха, че това е журналистика, която се свързва с медийно съдържание, създавано в Интернет и журналистика, която е практикувана в Мрежата.

Сред отличителните черти на онлайн журналистиката са комуникация в реално време, мултимедийно съдържание и интерактивност. Предимство на онлайн новините е, че са безплатни, постоянно се актуализират и са достъпни за потребителите 24 часа в денонощието. Всичко това прави онлайн журналистиката значително по-различна от преса журналистиката, радио журналистиката и телевизионната журналистика. Нейните потребители също се отличават от читателите, зрителите и слушателите на традиционните медии.

Действащата Конституция на Република България гарантира три основни свободи свързани с медийната дейност. Това са свободата на мнение (чл.39, ал.1), свободата на медиите (чл. 40, ал.1) и свободата да се търси, получава и разпространява информация (чл.41). Разбира се тези свободи не са безконтролни и безгранични и това личи от вторите алинеи или изречения на горните членове. В тях се посочва, че тези права и свободи не могат да се използват срещу правата и доброто име на другите граждани или за насилие над личността. Те не могат да се използват и срещу конституционно установения ред, националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала. Конституционно гарантираните права и свободи не могат да се използват и за разпалване на вражда и за

извършване на престъпление. Всички тези права, свободи, но и ограничения се отнасят в пълна сила и за публикуваното медийно съдържание в Мрежата.

Освен в тези конституционни текстове, прояви на медийна регулация, в това число и за онлайн журналистиката, има и в редица текстове на повече от половин дузина закони. Такъв вид е регулацията на личните данни, здравната информация, класифицираната информация, обществената информация, информацията за имотите в кадастъра, информацията за дейността на търговците, авторските произведения. Към тях трябва да прибавим и Закона за задължително депозиране на печатни и други произведения. От 2011 г. съгласно този закон периодичните издания са задължени да публикуват поне веднъж годишно информация за собствеността на изданието.

В заключение ще изтъкна, че за онлайн журналистиката са валидни всички наложени изисквания на регулацията и саморегулацията, които се отнасят и до традиционната журналистика. За онлайн журналистите важат същите правила, които са длъжни да спазват и професионалните журналисти в традиционните медии и това не зависи от средата в която те работят, реална или виртуална. Засега българското законодателство не третира съдържанието в новите медии. Тяхното съдържание не е обект на специално регулиране и в България няма законова уредба както за печатните така и за онлайн медиите.